

Slovenský inštitút pre bezpečnostnú politiku (SSPI) v spolupráci s Friedrich Ebert Stiftung organizuje sériu odborných diskusií pod názvom Security and Defence Talks. Cieľom odborných diskusií je sprostredkovať dialóg medzi odborníkmi na bezpečnostnú politiku z radov štátnej správy, akademickej obce, mimovládnych organizácií a médií a prispieť tak ku kvalitnejším politikám v oblasti obrany a bezpečnosti.

Tretie podujatie tejto série bolo venované hľadaniu európskych riešení v boji s dezinformáciami. Diskusiu svojim príhovorom otvoril Robert Žanony, vedecký spolupracovník Friedrich Ebert Stiftung. Počas diskusie vystúpili Stanislav Matějka, ktorý je koordinátorom pre európske záležitosti v kancelárii Rady pre vysielanie a retransmisiu a Miroslava Sawiris, výskumná analytička Globsec Policy Institute. Moderátorom diskusie bol Tomáš Kriššák, expert na kognitívnu bezpečnosť a počas nej vystúpil aj riaditeľ SSPI, Peter Köles.

Hlavné závery a zistenia diskusie na hľadanie riešení v boji s dezinformáciami v európskom kontexte:

- Technologický pokrok predstavuje veľkú výzvu, keďže moderné technológie v mnohých smeroch predbehli reguláciu aj naše kapacity (napr. rozpoznať fake news) a nie je naďalej možné sa spoliehať na samoreguláciu digitálnych platforiem. Na druhú stranu je výzvou v snahe o očistu príliš nezúžiť priestor pre slobodné šírenie informácií, avšak je potrebné zaviesť hranice.
- **Akčný plán pre európsku demokraciu (EDAP) a Digital Services Act (DSA)** sa vo svojich ambíciách a plánovaných krokoch v boji s dezinformáciami prelínajú. Vďaka týmto krokom má Európska únia potenciál byť lídrom tematiky, podobne ako to bolo s GDPR. Taktiež svojimi plánmi otvára priestor na transatlantickú spoluprácu a posilnenie digitálneho priestoru globálne.
- **EDAP** zastrešuje oblasť boja proti dezinformáciám, spravodlivých volebných procesov a slobody médií. Menuje všetky témy, ktoré dezinformácie spôsobujú a pre regulátorov na európskej úrovni sú dôležité štyri veci: **zvýšiť transparentnosť na digitálnych platformách** (napr. v súvislosti so systémom odporúčacích algoritmov, ktoré prispievajú k radikalizácii alebo s konkrétnym zacielením politickej reklamy), **vymedziť jasné definície** (napr. definícia dezinformácií), **koregulácia** (zlepšiť integráciu mechanizmu na overenie dát, ktoré nám platformy dávajú v boji proti dezinformáciám) a **vynucovanie právo naprieč hranicami** (riešenia na úrovni EÚ sú prostriedok, aby digitálne platformy dodržiavali pravidlá, aj keď sa jedná o menšie členské štáty).
- **DSA** je horizontálny nástroj, nie sektorálny a jedným z jeho základných mechanizmov je vytvorenie koordinátorov digitálnych služieb (čo by mala byť

jedna inštitúcia za členský štát) a identifikácia viacerých kompetentných autorít. DSA predpokladá plnú nezávislosť koordinátorov digitálnych služieb, obsahovú reguláciu (Rada pre vysielanie a retransmisiu), komunikačnú reguláciu (Telekomunikačný úrad) a ochranu spotrebiteľa (Ministerstvo hospodárstva a Slovenská obchodná inšpekcia). DSA by umožnil priamy kontakt na platformy, čo momentálne nie je u nás koordinované.

- Návrh DSA má aj pasáže, ktoré sa dajú posilniť a vyvážiť. DSA požaduje nezávislosť národných kontaktných bodov, ale má tomu predsedáť Európska komisia, **čo je z hľadiska nezávislosti problém. EÚ by mala vytvoriť nezávislú inštitúciu / kontrolný orgán, ktorý bude napomáhať kreovať konsenzus.** Mala by byť trojitá nezávislosť – voči politickým vplyvom na úrovni EÚ, na národnej úrovni a na úrovni technologických gigantov.
- Ďalším problémom DSA je **vyhýbanie sa definíciám.** Platformy a stakeholderi si teda môžu definície vyložiť po svojom, čo otvára priestor na zneužitie pravidiel a chaos aj z hľadiska monitoringu dát – príkladom je potreba jasnej definície dezinformácií. Pokiaľ ide o iné riziká v dokumente DSA, tak je ním aj **prístup k dátam na analýzy a výskumy.** DSA kladie dôraz viac na akademickú obec než na tretí sektor. U nás najviac výskumu prebieha práve v mimovládnych organizáciách a treťom sektore, čo by malo byť zohľadnené, aby boli efektívne využité existujúce kapacity. Súčasným problémom s digitálnymi platformami je ich poskytovanie agregovaných dát väčšinou na globálnej alebo európskej úrovni, **my však potrebujeme národné dáta na nastavenie politik.** DSA toto neberie do úvahy a platformy argumentujú väčšinou ochranou GDPR. EÚ ale tlačí, aby existoval mechanizmus, kto dáta monitoruje a vyhodnotí a zároveň aj zabezpečí ochranu GDPR a očistené údaje by takáto inštitúcia poskytla členským štátom. DSA by mala aj **odzrkadliť jednotlivé osobité charakteristiky a špecifiká digitálneho priestoru každej členskej krajiny** – napr. AI na anglicky hovoriacom trhu funguje lepšie než na Slovensku, čo môže aj spôsobiť problémy.
- DSA a EDAP by okrem iného riešili aj iné oblasti – napríklad ochrana novinárov, rozvoj mediálnej gramotnosti, ochrana volieb a kampane, podpora mediálnej plurality, vlastníctvo médií a vyššia transparentnosť. Momentálny spôsob, akým operuje digitálna politická reklama je nejasný a nevyčísliteľný a v tomto by EDAP mohol pomôcť. K zvýšeniu mediálnej gramotnosti by taktiež mohla napomôcť spolupráca s platformami napríklad prostredníctvom online kampaní.
- **Potenciálne problémy budúcnosti plánov sú,** že pripomienky zostanú nezohľadnené a efektívnosť bude slabšia. Každopádne sa diskutujúci zhodli, že sa v podstatných veciach novou európskou legislatívou posunieme vpred.

- **Legislatíva na európskej úrovni je efektívne riešenie a je dôležité, aby sme sa na úrovni členských krajín zapojili do legislatívneho procesu.** Čím viac by sme mali na trhu jednotlivých digitálnych zákonov, tým väčší by bol legislatívny chaos. Aj pre zabezpečenie koordinovaného postupu potrebujeme riešenia na európskej úrovni.